ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ

ଚକ୍ରବତ୍ ଘୂର୍ଣ୍ଣାୟମାନ, କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ସଚରାଚର ପ୍ରାଣୀଜଗତ ନିଜ ନିଜର ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲାବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାରେଖା ଭିତରେ ପ୍ରଜ୍ଞା ଓ ଉନ୍ନତ ଚେତନା ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଗୁଣ, ନିରାକାର, ପରାତ୍ପର ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ତ୍ରିଗୁଣ ମଧ୍ୟରୁ ରଜୋଗୁଣୀ ଶକ୍ତିକୁ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପେ ଉପାସନା ଓ ପ୍ରଚୋଦନା କରି ନିଜର ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ କରିବା ସହିତ ତାଙ୍କର କୃପାର୍ଜିତ ଧନରେ ଧର୍ମପାଳନ କରି ନିଜର ମୁକ୍ତିପଥକୁ ସୁଗମ କରିଥାଏ । ଲକ୍ଷୟତି ବା ପଶ୍ୟତୀତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ - ଯାହା ବିଭୂତି ବା ଏଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବାଚକ, ଯିଏ ଅର୍ଥ ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଦେବୀ, ପଡ଼ିଦାତ୍ରୀ, ପାଳନକର୍ତ୍ତୀ - ଯିଏ ନଥିଲେ ବା ଯାହାର କୃପା ନମିଳିଲେ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଥିତି ଓ ପ୍ରଗତି ଅସମ୍ଭବ । ଯଥାର୍ଥରେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଛି -

ଯସ୍ୟାର୍ଥ ସ୍ତସ୍ୟ ମିତ୍ରାଣୀ, ଯସ୍ୟାର୍ଥ ସ୍ତସ୍ୟ ବାନ୍ଧବାଃ ।
ଯସ୍ୟାର୍ଥ ସଃ ପୁମାଂଲ୍ଲୋକେ, ଯସ୍ୟାର୍ଥ ସ ହି ପଣ୍ଡିତଃ ।।

ଅର୍ଥାତ୍, ଯାହାର ଅର୍ଥ ଅଛି, ତା'ର ମିତ୍ର ଅଛନ୍ତି, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, କୁଟୁମ୍ବ ଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥ ଥିବାରୁ ସେ ପୁରୁଷ ପ୍ରବର ଓ ବିଦ୍ୱତ୍ତା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଧନବଳରେ ପଣ୍ଡିତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ଅର୍ଥ ସର୍ବସ୍ୱ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଦୁନିଆଁରେ ଏ ଉକ୍ତିର ବାସ୍ତବତା ସର୍ବଜନ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାରେ ବି ଧନର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଯେ କମ୍ ନଥିଲା, ତାହା ରାଜା ଭର୍ତ୍ତୃହରିଙ୍କ ନୀତି ଶ୍ଳୋକରୁ ଜଣାପଡ଼େ ।

'ମାତା ନିନ୍ଦତି, ନାଭିନନ୍ଦତି ପିତା, ପୁତ୍ରୋ ନସମ୍ଭାଷତେ
ଭୃତ୍ୟଃ କୁପ୍ୟତି, ନାନୁଗଚ୍ଛତି ସୂତା, କାନ୍ତା ନ ସନ୍ତୁଷ୍ୟତେ ।
ଅର୍ଥ ପ୍ରାର୍ଥବ ଶଙ୍କୟା ନକୁରୁତେ ଆଳାପ ମାତ୍ରଂ ସୁହୃଦ୍,
ତସ୍ମାଦର୍ଥମୁପାର୍ଜନଂ କରୁ ସଖେ, ଅର୍ଥେନ ସର୍ବେ ବଶାଃ ।।'

ତେବେ ଯେଉଁ ମହାଶକ୍ତିଙ୍କୁ ଆମେ ଧନପାଇଁ ଆରାଧନା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁ, ତାଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତିର ରହସ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପୁରାଣରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

ପ୍ରଥମ ମତ (ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଓ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ ଅନୁଯାୟୀ)

ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାକ୍‌କାଳରେ ମହାଶୂନ୍ୟରୂପୀ, ନିରାକାର, ନିର୍ଗୁଣ, ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ଅନନ୍ତ ପରମେଶ୍ୱର ବହୁକାଳ ଯୋଗନିଦ୍ରାରେ ନିଶ୍ଚଳ ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି ବା ସ୍ୱମାୟା ସୃଷ୍ଟି ଇଚ୍ଛାରେ ଚଳଚଞ୍ଚଳ ହେଲେ ବା ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲେ । କେତେ କାଳ ବା ଏକା ଏକା ରହିବେ ? ତେଣୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଚେସ୍‌ର କଳାଧଳା - ଉଭୟ ଗୋଟିକୁ ଚଳାଇବା ପରି ବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତାସ୍ ବିଡ଼ାକୁ ଦି'ଭାଗ କରି ଉଭୟ ପକ୍ଷରୁ ଖେଳିଲା ପରି ନିର୍ଗୁଣ, ନିରାକାର ପରମେଶ୍ୱର ତ୍ରିଗୁଣ ସହିତ ଶୁଭ ଅଶୁଭର ମିଶ୍ରଣରେ (ଶୁଭାଶୁଭାତ୍ମିକାୟାତୁ ଦୈବ ସୃଷ୍ଟିଃ ପ୍ରଶସ୍ୟତେ) ସଗୁଣ ହେଲେ । ସୃଷ୍ଟି ଇଚ୍ଛା କରି (ଏକୋଽହମ୍, ବହୁଷ୍ୟାମ) ଅଣ୍ଡ ବା ଡିମ୍ବଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କଲେ, ଯାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଅଣ୍ଡ ବା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କୁହାଗଲା । ନିରାକାର ପରାତ୍ପରଙ୍କର ପ୍ରତି ଲୋମକୂପରେ ଏକ ଏକ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ । ଏହି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିତରେ ବିରାଟ ପୁରୁଷ ଜନ୍ମ ନେଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଆବୃତ୍ତ କରି ଜଳ ପୂରି ରହିଲା । ବିରାଟ ପୁରୁଷ ନିଜକୁ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କଲେ ବା ତ୍ରିଧାରାରେ ଉଚ୍ଛୁଳିଲେ । ଏମାନେ ହେଲେ ଆଦିବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଶଙ୍କର । ବିରାଟ ପୁରୁଷ ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା, ପାଳନ ଓ ସଂହାର ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଆଦିବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଆଦିବ୍ରହ୍ମା ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ବିରାଟ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କଲେ । ତେଣୁ ବିରାଟ ପୁରୁଷ ବା ମହାବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାଭିରୁ ଚତୁର୍ମୁଖ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଧରି ଏକ ପଦ୍ମଫୁଲ ସୁଦୀର୍ଘ ମୃଣାଳ ସହିତ ଉଦ୍‌ଭବ ହେଲେ । ବିରାଟ ପୁରୁଷଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ଚତୁର୍ମୁଖ ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଥମେ ସନକ, ସନନ୍ଦନ, ସନାତନ ଓ ସନତ୍ କୁମାର ନାମକ ଚାରି ମାନସ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ଦେଲେ, ମାତ୍ର ଏହି ଚାରିପୁତ୍ର ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହୋଇ ତପସ୍ୟା କରି ଚାଲିଗଲେ । ଚତୁର୍ମୁଖ ବ୍ରହ୍ମା ତେଣୁ ଆଉ ୧୦ଟି ସନ୍ତାନ ସୃଷ୍ଟି କଲେ - ମରିଚି, ଅତ୍ରି, ଅଙ୍ଗିରସ, ପୌଲସ୍ତ୍ୟ, ପୁଲହ, କ୍ରତୁ, ବଶିଷ୍ଠ, ଭୃଗୁ, ଦକ୍ଷ ଓ ନାରଦ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଦକ୍ଷ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠିରୁ ଜାତ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଝିଅ ସତୀ ଶିବଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ ଓ ବାକି ତେର

ଝିଅ କଶ୍ୟପଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ସୁର, ଅସୁର, ନାଗ, ପକ୍ଷୀ, କୀଟ ପତଙ୍ଗ ଆଦି ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଚତୁର୍ମୁଖ ବ୍ରହ୍ମା ନିଜକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ସ୍ୱୟଂଭୁବ ମନୁ ଓ ଶତରୂପାଙ୍କୁ ଜାତ କଲେ, ଯାହାଙ୍କ ମୈଥୁନରୁ ମାନବ ସମାଜ ଜନ୍ମ ନେଲେ । ଚତୁର୍ମୁଖ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଧ୍ୟାନାବସ୍ଥାରେ ଚାରି ମୁଖରୁ ଚାରି ବେଦ ଆବିର୍ଭୁତ ହେଲେ ଓ ବେଦ ଧ୍ୱନିରୁ ଗାୟତ୍ରୀ ସମ୍ଭୂତ ହେଲେ ଓ ସମସ୍ତ ସୃଷ୍ଟିର ବିକାଶ ଓ ବିସ୍ତାର ହେଲା ।

ଏକଦା ଦୁର୍ବାସା ବୈକୁଣ୍ଠରୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରି ଫେରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବେକରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଛଡ଼ା ଫୁଲମାଳଟିଏ ଥିଲା । ବାଟରେ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ଫୁଲମାଳଟିକୁ ନିଜ ବେକରୁ କାଢ଼ି ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର ସେ ମାଳଟିକୁ ତାଙ୍କ ବାହନ ଐରାବତ ବେକରେ ପକାଇ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଐରାବତ ମଦମତ୍ତ ହୋଇ ମାଳଟିକୁ ତଳେ ପକାଇ ଗୋଡ଼ରେ ଦଳି ଦେଲା । ବିଷ୍ଣୁ ମାଳର ଅବଜ୍ଞା ଦେଖି ଦୁର୍ବାସା ଅପମାନିତ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହେବାକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ । ଅଭିଶପ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀହୀନ ହୋଇ ଘୂରି ବୁଲିଲେ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗ ଅସୁରମାନଙ୍କ କବଳିତ ହେଲା । ଦେବତାମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦେଖି ଦେବଗୁରୁ ବୃହସ୍ପତି କ୍ଷୀର ସାଗରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ଦେବଗଣ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରୁ ବିଷ୍ଣୁ ସାଗର ମନ୍ଥନ ପାଇଁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଅସୁରରାଜ ବଳୀଙ୍କ ସହ ସଖ୍ୟସ୍ଥାପନ କରି, ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ପକେଇ ମନ୍ଦର ପର୍ବତ ଆଣି ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ କଲେ । ବାସୁକି ସର୍ପକୁ ରଜ୍ଜୁ କରି ତା'ର ମୁଣ୍ଡପଟ ଧରିଲେ ଅସୁରମାନେ ଓ ଲାଞ୍ଜ ପଟ ଧରିଲେ ଦେବତାମାନେ । ବିଷ୍ଣୁ ମହାକୂର୍ମ ହୋଇ ମନ୍ଦିର ତଳେ ରହିଲେ । ସାଗର ମନ୍ଥନ ହେଲା ଓ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅମୃତଭାଣ୍ଡ ଧରି ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ, ଉଚ୍ଚୈଶ୍ରବା ଅଶ୍ୱ, କୌସ୍ତୁଭମଣି ଆଦି ସହିତ ଜଗତମାତା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆବିର୍ଭୁତା ହେଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମତ (ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ ଅନୁଯାୟୀ)

ଯେତେବେଳେ କଶ୍ୟପ ଓ ତାଙ୍କ ତେର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଔରସରୁ ସମସ୍ତ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଓ ସ୍ୱୟଂଭୁବ ମନୁ ଓ ଶତରୂପାଙ୍କଠାରୁ ମାନବମାନେ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଖାଇବା ବିନା ଡହଳବିକଳ ହେଲେ । ଚତୁର୍ଭୁଜ ବ୍ରହ୍ମା ନିଜ ମାନସ ସନ୍ତାନ ଭୃଗୁଙ୍କୁ ଏମାନଙ୍କ ପାଳନ ପୋଷଣର ଉପାୟ ପଚାରିଲେ । ଭୃଗୁ ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ବେଦମାନଙ୍କରୁ ଅକ୍ଷର ଛାନ୍ଦି ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ରଚନା କରି ଏକ ଲକ୍ଷ ମନ୍ତ୍ର ଜପ କଲେ । ମନ୍ତ୍ର ଜପର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ରହ୍ମ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ଶ୍ରୀ ଜନ୍ମ ନେଲେ । ଏହି ଶ୍ରୀ ବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିରାକାରଙ୍କ ଆଦେଶରେ ବିଛାମାସ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ ଗୁରୁବାର ଦିନ ଧ୍ୟାନରତ ଭୃଗୁଙ୍କ କୋଳରେ ସିଧା ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଚକିତ ଭୃଗୁ ପଚାରିଲେ - 'ମା' ତୁମେ କିଏ ?' ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ - 'ମୁଁ ତୁମ କନ୍ୟା - ଭାର୍ଗବୀ' ।

'ଇନ୍ଦିରା ଲୋକମାତା ଚ ରମା ମଙ୍ଗଳ ଦେବତା
ଭାର୍ଗବୀ ଲୋକ ଜନନୀ କ୍ଷୀର ସାଗର କନ୍ୟାକା ।'

ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ଭୃଗୁ ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ କଥାନୁସାରେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ବରୁଣ ପୁରୀରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସାଗର ମନ୍ଥନ ହେଲା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ, ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ, ଅମୃତ ଭାଣ୍ଡ ଆଦି ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାଗର ମଧ୍ୟରୁ ଆବିର୍ଭୁତ ହେଲେ । ନିଜେ ବରୁଣ ତାଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ କଲେ । ଦୁଇଟି ହାତୀ - ଐରାବତ ଓ ପୁଣ୍ଡରିକ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣ୍ଢ ଟେକି ପୂର୍ଣ୍ଣ କଳସୀ ଦ୍ୱାରା ଜଳାଭିଷେକ କଲେ । ସେଇଠୁ ସେ ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପେ ପୂଜିତା ହେଲେ ।

'ଅବର୍ଜିତ ଘଟଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ତତ୍ପୃଷ୍ଟେ କୁଂଜର ଦ୍ୱୟମ୍ ।'
ବିଷ୍ଣୁ ଧର୍ମୋତ୍ତର

ଜଳାଭିଷେକ ପରେ ସେଇ ଭିଜା ଦେହରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବରଣମାଳାଟିଏ ଧରି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଗଳାରେ ପକେଇ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ରୂପରେ ବରଣ କଲେ । ବ୍ରହ୍ମା, ରୁଦ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସବୁଠୁ ଅଧିକ ତେଜସ୍ୱୀ ପୁରୁଷ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ହିଁ ପତି ରୂପରେ ବରଣ କରି ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ଜୀବଜଗତକୁ ପଢ଼ି ବାଣ୍ଟି ଦେଲେ । ସୃଷ୍ଟିରେ ସବୁଠି, ସବୁକାଳେ ଅଧିକ ତେଜସ୍ୱୀ (ରୂପ, ଗୁଣ ଓ ଆର୍ଥିକ ସଂଗତି ସଂପନ୍ନ) ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପସନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କବି ଲେଖିଲେ -

ତେଜସ୍ୱୀର କରେ କର ଛନ୍ଦିବାକୁ
ପ୍ରୟାସି ସଦା ସୁନ୍ଦରୀ,
ନୋହିଲେ କି ଫୁଲରାଣୀ କମଳିନୀ
ରବିଙ୍କୁ ଥାଆନ୍ତା ବରି ।
ପାର୍ବତୀ - ରାଧାନାଥ ରାୟ

ତୃତୀୟ ମତ (ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ ଅନୁଯାୟୀ)

ଏକଦା ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଚିରବସନ୍ତ ବିରାଜିତ ନିତ୍ୟରାସ ସ୍ଥଳୀରେ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରଭୁ ରାସଲୀଳାରେ ମଗ୍ନ ଥିଲେ । ଆନନ୍ଦରେ ନୃତ୍ୟ କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ବାମ ଅଙ୍ଗରୁ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତ ହେଲେ । ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ ସଂକଳ୍ପରୁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀରେ ପରିଣତ ହେଲେ ।

'ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପ ଗୋଟି ବାମେ ବିରାଜିଲେ
ଶ୍ରୀରାଧା ରୂପେ ଶ୍ରୀହରି ଦକ୍ଷିଣେ ଶୋଭିଲେ ।'
ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଓ ଶ୍ରୀରାଧା ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ରହିବାରୁ ଶ୍ରୀହରି ମହାଭାବରେ ନିଜେ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷ ଅଂଗରୁ ଜାତ ଦ୍ୱିଭୁଜ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଶ୍ରୀରାଧା ବରଣ କଲେ ଓ

ବାମାଂଗରୁ ଜାତ ଚତୁର୍ଭୁଜ ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବରଣମାଳା ପିନ୍ଧେଇଲେ । ପାଳନକର୍ତ୍ତା ବିଷ୍ଣୁ ଓ ପଡ଼ିଦାତ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ମିଳନ ଫଳରେ ସଂସାରବାସୀମାନେ ନିଜର ଭରଣ ପୋଷଣର ଅଭୟ ଲାଭ କଲେ । ତେଣୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଯାଚି କରି ବିଷ୍ଣୁ ବର ଦେଲେ ଯେ -

ଜଗତର ହିତେ ତୁହି ହେବୁ ଜଗନ୍ମାତ
ପଡ଼ି ବାଣ୍ଟି ଦେଉଥିବୁ ପ୍ରାଣୀଗଣେ ନିତ୍ୟ ।
ତୁହି ଯେବେ ହାତ ଟେକି ଦେବୁ ମତେ ଅନ୍ନ
ଭୁଂଜିବି ନୋହିଲେ ଉପବାସ ନିଶ୍ଚେ ଜାଣ ॥

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ

ଚତୁର୍ଥ ମତ (ଶ୍ରୀଦୁର୍ଗା ସପ୍ତଶତୀରୁ)

'ସର୍ବସ୍ୟାଦ୍ୟା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ତ୍ରିଗୁଣା ପରମେଶ୍ୱରୀ
ଲକ୍ଷ୍ୟାଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ୱରୂପା ସା ବ୍ୟାପ୍ୟକୃସ୍ନଂ ବ୍ୟବସ୍ଥିତା ।'

ପ୍ରାଧାନିକଂ ରହସ୍ୟମ୍-ଶ୍ରୀଦୁର୍ଗାସପ୍ତଶତୀ

ସୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବରୁ ପରାତ୍ପର ପରମେଶ୍ୱର ଓ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ମହାଶକ୍ତି ମହାଶୂନ୍ୟରେ ନିଷ୍କଳ ଭାବରେ ସର୍ବବ୍ୟାପ୍ତ, ନିରନ୍ଧ୍ର ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ ଅଦୃଶ୍ୟ ରୂପରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ବ୍ୟାପି କରି ସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଏହି ମହାଶକ୍ତିକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଆଦ୍ୟା ପ୍ରକୃତି ବା ଆଦ୍ୟା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଅଛନ୍ତି, ଯିଏ ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ ଓ ତମ - ତିନିଗୁଣର ସମାନ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ସୃଷ୍ଟି ବାସନା ଜାଗ୍ରତ ହେବାରୁ ନିଜକୁ ତ୍ରିଗୁଣ କ୍ରମରେ ତିନିଭାଗ କଲେ - ତମୋଗୁଣା ମହାକାଳୀ, ରଜୋଗୁଣା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣା ମହାସରସ୍ୱତୀ । କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ ଓ ପ୍ରକୃତିର ସଂଯୋଗ ବିନା ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ନହେବାରୁ, ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରୁ ମିଥୁନମାନ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ମହାକାଳୀଙ୍କଠାରୁ ଶିବ ଓ ସରସ୍ୱତୀ, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ବ୍ରହ୍ମା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ମହାସରସ୍ୱତୀଙ୍କଠାରୁ ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଗୌରୀ ଉଦ୍‌ଭବ ହେଲେ । ଆଦ୍ୟା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବ୍ରହ୍ମା-ସରସ୍ୱତୀ, ବିଷ୍ଣୁ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଶିବ-ଗୌରୀ ଯୋଡ଼ିଙ୍କ ସଂଯୋଗରେ ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା, ପାଳନ ଓ ସଂହାର ସମ୍ଭବ ହେଲା ।

ତ୍ରିଗୁଣମୟୀ ଆଦ୍ୟାପ୍ରକୃତି ବା ଆଦ୍ୟା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ -

* ତମୋଗୁଣା ମହାକାଳୀ - ଶିବ (ଶିବ+ଗୌରୀ) ଓ ସରସ୍ୱତୀ
* ରଜୋଗୁଣା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ - ବ୍ରହ୍ମା (ବ୍ରହ୍ମା+ସରସ୍ୱତୀ) ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
* ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣା ମହାସରସ୍ୱତୀ - ବିଷ୍ଣୁ (ବିଷ୍ଣୁ+ଲକ୍ଷ୍ମୀ) ଓ ଗୌରୀ

ଉପରୋକ୍ତ ରେଖାଚିତ୍ରରୁ ଦେଖିବା ଯେ ତ୍ରିଗୁଣମୟୀ ଆଦ୍ୟା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତମୋଗୁଣା ମହାକାଳୀ, ରଜୋଗୁଣା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣା ମହାସରସ୍ୱତୀରେ ତ୍ରିବିଧ ବିଭକ୍ତ ହେଲେ । ତେବେ ତମୋଗୁଣା ମହାକାଳୀଠାରୁ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣା ସରସ୍ୱତୀ ଓ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣା ମହାସରସ୍ୱତୀଙ୍କଠାରୁ ତମୋଗୁଣା ଗୌରୀ ଜାତ ହେଲାବେଳେ ରଜୋଗୁଣା ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ରଜୋଗୁଣା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜାତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ତମଶକ୍ତିରୁ ସତ୍ତ୍ୱଶକ୍ତି ଓ ସତ୍ତ୍ୱଶକ୍ତିରୁ ତମଶକ୍ତି ଜାତ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ଓ ରଜଶକ୍ତି ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ରଜଶକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି, ଯେହେତୁ ସୃଷ୍ଟି ପାଳନ କର୍ତ୍ତା ଓ ମୋକ୍ଷଦାତା ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସେ ସଂସାରବାସୀଙ୍କୁ ପାଳନ ପୋଷଣ କରି ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ତେବେ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ତ୍ରିଗୁଣମୟୀ ଆଦ୍ୟାଶକ୍ତି ବା ଆଦ୍ୟାମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେମିତି ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ତାଙ୍କଠାରୁ ସମ୍ଭୂତ ତମଶକ୍ତି ଓ ସତ୍ତ୍ୱଶକ୍ତି ସହିତ ରଜଶକ୍ତି ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ତାଙ୍କଠୁ ସମ୍ଭୂତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅନ୍ୟତ୍ର କୁହାଯାଇଛି -

'ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦଚ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥'

ମହାସାଗର ମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ି, ପାଣି ଭିତରେ ଢାଳେ ପାଣି ଧରିଲେ, ମହାସାଗର ଯେମିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଢାଳକ ପାଣି ସେମିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ, କାରଣ ପାଣି ଢାଳକ ସେଇ ମହାସାଗର ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି । ମହାସାଗର ବାହାରକୁ ଆସିଲେ, ଢାଳକ ଜଳ ମହାସାଗର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ । ସେମିତି ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭରେ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେମିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେମିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅଭିନ୍ନ । ବେଦରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀସୂକ୍ତରେ ଓ ଗାୟତ୍ରୀରେ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଛି -

'ମହାଲକ୍ଷ୍ମୈ ଚ ବିଦ୍ମହେ ବିଷ୍ଣୁପତ୍ନୈ ଚ ଧୀମହି ।
ତନ୍ନୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ॥'

ତେଣୁ ଯେ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସେ ହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ତେବେ ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ଯେ ସେ ସୃଷ୍ଟିର ପାଳନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ଓ ପଡ଼ିଦାତ୍ରୀ ଠାକୁରାଣୀ । ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଶ୍ରୀସୂକ୍ତ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୂକ୍ତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଛି, ତାହା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରକରିବା ପାଇଁ ଅବ୍ୟର୍ଥ ଔଷଧ । ସେଥିରୁ କିୟଦଂଶ ନିମ୍ନରେ ଉଦ୍ଧୃତ ହେଲା -

'ପଦ୍ମାନନେ, ପଦ୍ମବିପଦ୍ମପତ୍ରେ, ପଦ୍ମପ୍ରିୟେ, ପଦ୍ମଦଳାୟତାକ୍ଷି
ବିଶ୍ୱପ୍ରିୟେ, ବିଷ୍ଣୁମନୋନୁକୂଳେ, ତ୍ୱତପାଦପଦ୍ମଂମୟିସଂନିଧତ୍ସ୍ୱ ।
ପଦ୍ମାନନେ, ପଦ୍ମଊରୁ, ପଦ୍ମାକ୍ଷି, ପଦ୍ମସମ୍ଭବେ ।
ତନ୍ମେ ଭଜସି ପଦ୍ମାକ୍ଷି, ଯେନ ସୌଖ୍ୟଂ ଲଭ୍ୟାମ୍ୟହମ୍ ॥
ଶ୍ରୀର୍ବର୍ଚସ୍ୱମାୟୁଷ୍ୟ ମାରୋଗ୍ୟ ମାବିଧାଚ୍ଛୋଭମାନଂ ମହୀୟତେ ।
ଧନଂ ଧାନ୍ୟଂ ପଶୁଂ, ବହୁପୁତ୍ର ଲାଭଂ, ଶତ ସମ୍ବତ୍ସରଂ ଦୀର୍ଘମାୟୁଃ ॥'

ଅର୍ଥାତ୍, ହେ ପଦ୍ମମୁଖୀ, ପଦ୍ମଗାତ୍ରୀ, ପଦ୍ମନୟନା, କମଳପ୍ରିୟା ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁମେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାଣ ବଲ୍ଲଭା ଓ ବିଶ୍ୱର ସବୁଠୁ ପ୍ରିୟ ଦେବୀ, ତୁମର ଚରଣ-କମଳ ମୋ ଘରେ, ମୋ ଉପରେ ସବୁବେଳେ ବିରାଜମାନ କରୁ । ହେ ପଦ୍ମମୁଖୀ, ପଦ୍ମସମ୍ଭବା, କୋମଳାଂଗୀ ଦେବୀ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଜନ କରୁଛି, ମୋ ଉପରେ ଦୟା ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥାଅ, ଯେମିତି ସବୁପ୍ରକାର ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ମତେ ମିଳୁ । ଏହି ଋଗ୍ ବେଦୋକ୍ତ ଶ୍ରୀସୂକ୍ତ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀସୂକ୍ତ ପାଠ କଲେ ଧନସଂପତ୍ତି, ତେଜ, ଆୟୁ ଓ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ ହୁଏ । ଶରୀରର ଶୋଭା ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ, ଅନ୍ତଃକରଣ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ । ଧନଧାନ୍ୟ, ଗୋ-ମହିଷାଦି, ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଓ ଆୟୁ ଶହେ ବର୍ଷ ହୁଏ ।

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଏ ସମସ୍ତ ଜନ୍ମ ରହସ୍ୟ ଓ ଋଗ୍‌ବେଦୀୟ ମାହାତ୍ମ୍ୟ, ଆମ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଆରାଧ୍ୟ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବଡ଼ଦେଉଳରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ । ସିଂହଦ୍ୱାର ସମ୍ମୁଖରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବା ଶ୍ରୀଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ ଭଙ୍ଗୀରେ ଉପବିଷ୍ଟ ମୂର୍ତ୍ତି - 'ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର' ନାମକରଣର ଔଚିତ୍ୟ ପ୍ରମାଣ କରେ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପଶ୍ଚାତଭାଗରେ ତାଙ୍କର ତ୍ରିଗୁଣ ଶକ୍ତି ହେଲେ - ମହାକାଳୀ-ବିମଳା, ମହାସରସ୍ୱତୀ ଓ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାକଶାଳା ଓ ଘୃତପାକ ପିଠା ହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରସାଦ । ତାଙ୍କଠୁ ସମ୍ଭୂତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଶ୍ରୀଦେବୀ ନାମରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପାଖରେ - ରତ୍ନସିଂହାସନରେ ବସିଛନ୍ତି । ଗୁରୁବାରମାନଙ୍କରେ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ମଦନମୋହନଙ୍କ ସହିତ ପାଲିଙ୍କିରେ ବସି ମା' ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଯାଇ ଏକାନ୍ତ ବାସ କରନ୍ତି ।

'ଯଥା ଦେବେ, ତଥା ଦେହେ' - ନୀତିରେ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସମସ୍ତ ନୀତି ମଣିଷଙ୍କ ପରି ହୁଏ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସ ଏକାଦଶୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱରୂପା ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ (କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥସ୍ୱୟମ୍) ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ ହୁଏ । ତା'ପରଦିନ ଦ୍ୱାଦଶୀରେ ମଦନମୋହନ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଯମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରକୁ ଭ୍ରମଣ କରି ଯାଆନ୍ତି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ଚତୁର୍ଥୀ ହୋମ ହୁଏ । ଏହି ବିବାହ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ସୁନାକୂଅ ପାଣିରେ ସ୍ନାନ କରି ପ୍ରଭୁ ଜ୍ୱରରେ ପୀଡ଼ିତ ହୁଅନ୍ତି । ଆରୋଗ୍ୟ ହେବା ପରେ ନବଯୌବନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କ ସହିତ ଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କ ବିରହରେ ଦାଲୁଅ ଚାଉଳ ଭାତ ଓ କଳମ୍ବ ଶାଗ ଖାଇ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି । ହେରା ପଞ୍ଚମୀ ଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିରକୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ଓ ନବଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଇନଥିବାରୁ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ରାଗରେ ରଥ ଭାଙ୍ଗି ହେରାଗୋହିରୀ ବାଟେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପ୍ରୀତିପୂର୍ଣ୍ଣ ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ ଅଷ୍ଟମୀ ଦିନ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥ ପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷିଣ ମୋଡ଼ ହୁଏ । ବାହୁଡ଼ା ଦିନ ନନ୍ଦିଘୋଷ ଶ୍ରୀନଅର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରକେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନେବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ନାରାୟଣ ଭେଟ କୁହାଯାଏ ଓ ଏହି ନୀତି ଗଜପତି ମହାରାଜା ନିଜେ କରାନ୍ତି । ନୀଳାଦ୍ରି ବିଜୟ ଦିନ ଚାହାଁଣୀ ମଣ୍ଡପରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆରତୀ ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମାନଭଂଜନ ପାଇଁ ସେଦିନ ରସଗୋଲା ଭୋଗ ହୁଏ ଓ ଗୋଟି ପହଣ୍ଡିରେ ତିନି ଦିଅଁ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୟବିଜୟ ଦ୍ୱାର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା କ୍ଷଣି, ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ବହୁତ କାକୁତି ମିନତି କରି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶ୍ରୀୟା ଚାଣ୍ଡାଳୁଣୀ ଘରକୁ ବିଜେ କଲାପରି ସେ 'ପତିତପାବନ' ନାମକୁ ସାର୍ଥକ କରି ଘୋଷଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ ବୋଲି କହି ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ 'ଦ୍ୱାର ଖୋଲ ସିନ୍ଧୁ ଜେମା' ବୋଲି ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି । ତା'ପରେ ବିରହିଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ନେଇ ଗଇଁଠାଳ ଖୋଲି ରତ୍ନ ସିଂହାସନରେ ବସେଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆ ରୀତିନୀତିରେ ଅବଗାହୀତା ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଝୋଟି-ଚିତାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଶ୍ରୀୟା ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ ଘରେ ଅକାତରେ ପ୍ରବେଶ ଓ ବରଦାନ ପତିତପାବନ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପରି ତାଙ୍କର ସାର୍ବଜନୀନତାର ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ।

'ଓଁ ନମୋସ୍ତେସ୍ତୁ ମହାମାୟେ ଶ୍ରୀପୀଠେ ସୁର ପୂଜିତେ
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ହସ୍ତେ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ନମୋସ୍ତୁତେ ।'

ପୂର୍ବତନ ବରିଷ୍ଠ ଉପ-ଆଞ୍ଚଳିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତ ସରକାର
ବୁଢ଼ିମା ଲେନ୍, ଦଣ୍ଡତୋଟା, ପୁରୀ